

העותרת:

האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד עאוני בנא ואח'
מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
ת"ד 51070, נצרת 16072
טלפון: 04-8526333, פקס: 04-8526331

-- נגד --

המשיבים:

1. רשות שדות התעופה
2. שירות הביטחון הכללי
3. משרד התחבורה

ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים

תגובה מטעם העותרת

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 3.11.2014, מוגשת בזאת תגובת העותרת להודעה המעדכנת מטעם המשיבים מיום 2.11.2014 (להלן – "הודעת העדכון" או "ההודעה"), כדלקמן:

1. המשיבים חוזרים בהודעה על האמור בהודעת העדכון מטעמם מיום 27.4.2014 לעניין תחילת יישומה בטרמינל 3 בנתב"ג של מערכת ה-HBC (להלן – "המערכת החדשה"). בעוד שבהודעה הקודמת נמסר, כי מתכונת הבידוק הקודמת אינה אקטואלית יותר, המשיבים מבקשים להבהיר בהודעה זו, כי בשל החשש לחבלי לידה עקב חדשנותה של המערכת החדשה, "נשתמרה גם האפשרות במקרים של תקלות לשוב נקודתית לשיטת הבידוק הקודמת". עוד נמסר בהודעה, כי המערכת החדשה צפויה להיות מופעלת בטרמינל 1 בנתב"ג במהלך שנת 2017, וזאת בכפוף לסייג הזהירות ולנסיבות בלתי צפויות.

המשיבים טוענים, כי לאור שינויים אלה אין עוד מקום לעסוק במתכונת הבידוק הקודמת, וכי יש למחוק את העתירה.

2. העותרת תטען, כי השינויים במערך הבידוק אינם נותנים מענה לסעד שנתבקש בעתירה, אשר איננו מופנה למתכונת בידוק זו או אחרת באשר היא, אלא לעצם השימוש בקריטריון הלאום הערבי בבידוק, ויהיו אשר יהיו המתכונת והצורה. הסעד, שמבקש את ביטולו המוחלט של קריטריון זה, הינו רלוונטי לכל מתכונת בידוק, שמבחינה בכל צורה שהיא בין אזרחים על רקע השתייכותם הלאומית.

3. השינויים אינם מייתרים בכל מקרה את הצורך בהכרעה שיפוטית בשאלות העקרוניות שהעתירה מעלה, שבמרכזן השאלה בדבר חוקיות השימוש ברמות שונות של בידוק והחלת פרופיל סיכון פוטנציאלי על קבוצה מקרב אזרחי המדינה בשל שיוכה הלאומי השונה. זאת, באופן שיצדיק עריכת בדיקה ביטחונית מחמירה יותר בהעדר חשד קונקרטי לגבי מי מבניה ומבנותיה של קבוצה זו.
4. יסודותיה המשפטיים והעובדתיים של שאלה זו התגבשו זה מכבר. היא עולה מהתמונה הבלתי שנויה במחלוקת, המצטיירת מהעתירה ומתשובות המדינה לה לאורך כל שנות ההתדיינות, ושלפיה המוצא האתני-לאומי של המיעוט הערבי-פלסטיני הוא אינדיקאטור לסיכון ושיקול רלוונטי בקביעת חומרתה ובדיקתה של הבדיקה הביטחונית, שלה נדרשים אזרחים ערבים בשדות התעופה.
5. שאלה זו לא באה על פתרונה עם יישומם של השינויים ועם הפעלתה של המערכת החדשה. המשיבים עצמם מודעים לכך, שהשינויים במתכונת הבידוק, והמערכת החדשה בכלל זאת (שבשלב זה לא ברור האופן שבו היא מופעלת, כפי שיפורט בהמשך), לא נועדו בעצם להביא שינוי מהותי בשיטת הבידוק ככל שהיא מסתמכת על קריטריון הלאום הערבי. כך הודגש על-ידם לאורך כל המסמכים והדיונים בעתירה, כפי שהובהר בתגובת העותרת מיום 17.11.2013 ובעיקרי הטעון מטעמה.
6. לא בכדי התגובות והודעות העדכון של המשיבים אודות השינויים והמערכת החדשה לא כוללות הצהרה, כי בזאת מופסק השימוש בקריטריון הלאום הערבי בבידוק. נהפוך הוא. נאמר וגם הודגש, כי שינויים אלה, אשר עדיין יבוצעו "בהתאם לרמות בידוק שונות" (סעיף 39 לתשובה לצו על תנאי, ההדגשה במקור), נועדו אך כדי "להקל על הפרט", "להקטין ככל הניתן את אי-הנוחות" ו"התחושה של פגיעה בפרטיות או תחושת האפליה לעומת בידוק של נוסעים אחרים" (סעיפים 32 ו-39 לתשובה). אף בתגובה המשלימה מטעם המדינה מיום 14.3.2012 ביקשו המשיבים לשוב ו"לחדד כי גם במסגרת התמורות הצפויות, לא ניתן לבצע האחזה מלאה על דרך החמרה של נהלי הבידוק" (סעיף 12 לתגובה, ההדגשה במקור).
7. בהחלטת בית משפט נכבד זה מיום 22.5.2012, שבה נדחתה ההכרעה בשאלה העקרונית הנ"ל נוכח השינויים במערך הבידוק, נקבע, כי שינויים אלה אינם מייתרים את הצורך בהכרעה בשאלות העקרוניות שמעלה העתירה לעניין שעל הפרק: "שאלות אלה, לכאורה, תישארנה רלוונטיות גם אם יונהגו השינויים הצפויים במערך הבידוק הביטחוני בנתב"ג, כפי שהמשיבים הצהירו, במהלך שנת 2013." (פיסקה 5 להחלטה). יתרה מזו, באותה החלטה נאמר, מבלי להכריע בעניין, כי "החלת פרופיל סיכון על אזרחי ישראל, באופן שיצדיק עריכת בדיקה ביטחונית מחמירה יותר גם בהעדר מידע קונקרטי לגבי אותו אזרח, מעוררת קושי רב." (פיסקה 5 להחלטה).

8. באשר למהותם של השינויים במערך הבידוק ולאופן הפעלת המערכת החדשה, העותרת תוסיף ותדגיש:

א. לא רק שאין בשינויים ובמתכונת הבידוק החדשה, כדי להביא לשינוי מהותי בשיטת הבידוק ככל שהיא מסתמכת על קריטריון הלאום הערבי, אלא גם שבפועל הן עדיין לא מבטלות לחלוטין את מתכונת הבידוק נשוא העתירה. מהודעת העדכון האחרונה עולה בבירור, כי מתכונת זו תישמר לאורך זמן בלתי מוגבל ותופעל דרך קבע בעתות תקלה. עוד עולה מהודעת העדכון, כי המערכת החדשה צפויה להיות מופעלת בטרמינל 1 רק בשנת 2017 (וזאת גם בכפוף ל"סייג הזהירות").

ב. המערכת החדשה אמורה אומנם לבטל את הבידוק הפומבי, לרבות החיפוש הידני במזוודות באולם הנוסעים, אך היא לא אמורה לבטל את החיפוש הידני במזוודות, אשר מעתה יבוצע, ביחס לאותן מזוודות שיעלה לגביהן צורך בכך, בנפרד והרחק מעיני הנוסעים. אלא שלא מהודעות העדכון של המשיבים אם המערכת החדשה מופעלת באופן זהה מבחינת רמת הבידוק של מזוודות שעוברות דרכה, ואם המזוודות של כלל הנוסעים עוברות מסלול שיקוף אחיד. בהקשר זה יודגש ויוזכר שוב, כי המשיבים הצהירו כבר בתשובה לצו על תנאי, כי השינויים במערך הבידוק עדיין "יבוצעו ברמות בידוק שונות" (סעיף 6 לעיל).

בהודעות המשיבים אין כל התייחסות לשאלה זו, כך שלא ברור בשלב זה על סמך מה נקבע הצורך בפתיחה ובחיפוש ידני במזוודות לפי השיטה החדשה (בעיקר לא ברור אם הצורך נקבע אך ורק לפי ממצאים מחשידים, שעולים במהלך פעולת השיקוף במערכת החדשה, ואם נקבעו קריטריונים כלשהם לעניין זה).

ג. השינויים במתכונת הבידוק אינם רלוונטיים למרכיבים ולשלבם אחרים בתהליך הבידוק הביטחוני מלבד כבודת הבטן, שאליהם גם מתייחסת העתירה. הם לא רלוונטיים לבדיקת כבודת היד ולתשאולים של נוסעים בנמלי התעופה בישראל ובשדות תעופה במקומות שונים בעולם, בעת טיסות של חברות תעופה ישראליות לארץ. המשיבים לא הודיעו על שינוי כלשהו בשלבי בידוק אלה, או על שינוי בבידוק הביטחוני המחמיר, שמבוצע ע"י הרשויות הישראליות בשדות תעופה זרים, ושאליו נדרשים אזרחים ערבים בדרכם חזרה לישראל, כמפורט בעתירה.

ד. השינויים רלוונטיים רק ביחס לבידוק הביטחוני בנתב"ג ואינם מיועדים לשדות התעופה הפנים-ארציים, שהעתירה מתייחסת גם אליהם. כל אשר נאמר ע"י המשיבים בהקשר זה הוא שיש נכונות עקרונית להחיל את השינויים על נמלי התעופה הפנים-ארציים בכפוף לאילוצים תפעוליים, וכי בחלק משדות התעופה הוצבו כבר טכנולוגיות מתקדמות (הדבר נאמר בהודעות עדכון מטעם המשיבים מימים 14.1.2013 ו-22.11.2012). לא ברור אם ומתי יוחלו השינויים. בכל מקרה אותן טכנולוגיות אינן

מבטלות את הצורך בבדיקות ביטחוניות מיוחדות ומחמירות (ידניות וגופניות), בהתאם לשיטת הבידוק המתוארת בעתירה.

ה. באשר לרכישת מכונות שיקוף של גוף האדם (שבהודעה צוין, כי הרכישה מיושמת בימים אלה בנתב"ג ובנמל התעופה באילת) יובהר, כי השימוש במכונות אלה מעורר שאלות משפטיות כבדות משקל, הנוגעות למידת פגיעתן בזכויות חוקתיות ובראש ובראשונה בזכות לפרטיות. בחינת חוקיות הפגיעה תלויה במידה רבה בסוג הטכנולוגיה שבה משתמשים, באופן שבו היא מציגה את גוף האדם ובאמצעים שנקטים כדי למזער את הפגיעה בזכויות אדם בפעולת השיקוף. בהודעת המשיבים אין כל פירוט לעניין זה.

ו. השאלות והתהיות לעניין אופן הפעלתה של המערכת החדשה והיקף תחולתם של השינויים, כמפורט לעיל, אינן מאפשרות לעותרת לעמוד לעומק על טיבם ועל משמעותם המעשית והמהותית של השינויים. כפי שצוין בתגובת העותרת מיום 22.5.2014, פנייתה של העותרת לפרקליטות בבקשה לקבלת הבהרות לעניין זה נתקלה בתשובה מתחמקת מטעמים של חסיון ושמירה על ביטחון המדינה.

9. עמדתה העקרונית של העותרת היא שהשימוש בקריטריון הלאום הערבי בידוק הינו **פסול מעיקרו וכשלעצמו**. העותרת מבקשת שהמשיבים יחדלו מלקבוע את חומרת הבידוק הביטחוני של אזרחים בהתאם לקריטריון זה.

10. הפגיעה נשוא העתירה, כפי שהיא עולה גם מתגובות המדינה לעתירה, נוגעת לגרעין הקשה של כבוד האדם של קבוצה שלמה מקרב אזרחי המדינה, והיא נגרמת מעצם מדיניות התיוג נשוא העתירה. מדיניות זו מעלה שאלות עקרוניות רבות, הנוגעות הן למשמעות אזרחותם של האזרחים הערבים בישראל והן לליבת הערכים, שאמורים להנחות מדינה דמוקרטית, ששומרת על זכויות אדם, בהתנהלותה אל מול אזרחיה.

16.11.2014

עאוני בנא, עו"ד
ב"כ העותרת